

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана
Франка

В.І. БАШМАНІВСЬКИЙ

МИКОЛА ЗЕРОВ - НЕОКЛАСИК

Житомир - 2007

УДК 82 – 193.3(093)''19''
ББК 83.3 (0) 6
Б 33

*Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського
державного університету імені Івана Франка (протокол №
12 від 29.06.2007 р)*

Рецензенти:

- Білоус П.В. – доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Житомирського державного університету імені Івана Франка;
- Корпанюк М.П. – доктор філологічних наук, професор кафедри української і зарубіжної літератури Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди;
- Волошина Н.Й. – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України, заступник директора з наукової роботи Інституту педагогіки АПН України.

Башманівський В.І.

Б 33 Микола Зеров – неокласик:
Монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ
ім. І. Франка, 2007. – 172 с.

УДК 82 – 193.3(093)''19''
ББК

ЗМІСТ

Вступ	4
Розділ 1. ФОРМУВАННЯ „НЕОКЛАСИЧНОГО” В ЕСТЕТИЧНИХ ПОГЛЯДАХ М. ЗЕРОВА	6
Розділ 2. СОНЕТАРІЙ М. ЗЕРОВА: РОЗВИТОК КЛАСИЧНИХ ТРАДИЦІЙ І НОВАТОРСТВО	
2.1. Проникнення сонетописання в Україну	48
2.2. Наближення до канону	56
2.3. Тематичне розмаїття сонетів	60
2.4. Традиційність та новизна сонетів	106
Розділ 3. АНТИЧНІ Й ДАВНЬОУКРАЇНСЬКІ МОТИВИ В ПОЕЗІЇ М. ЗЕРОВА	
3.1. Рецепція греко-римської культури	120
3.2. Переклади	128
3.3. Давньоримські мотиви	134
3.4. Робота над латиномовними текстами Г. Сковороди	139
3.5. Давньоукраїнські мотиви	142
Післямова	159
Список використаних джерел	159

ВСТУП

Літературний процес 20-30-х років ХХ століття пропонує неповторну палітру естетичних пошуків митців цього часу. У літературознавстві останніх років ХХ – початку ХХІ століття ішов активний процес „повернення забутих імен”, публікувалися заборонені за радянських часів твори, з’являлися спроби нового осмислення здобутків літератури ХХ століття. Це був етап „чорнової” роботи з ліквідації „білих плям” у літературі, коли знімався верхній шар у досліджуваному об’єкті. На порі – поглиблене вивчення природи художніх явищ, особливостей мистецького процесу.

Дослідження „неокласичного” в поетичній творчості М. Зерова зумовлене такими причинами:

– по-перше, складністю літературного процесу в Україні в 20-30-х роках. За роки національного відродження були налагоджені зв’язки з європейською культурою. Їх втрата під дією тоталітарного режиму позбавила літературу повноцінного розвитку. Тому маємо нині нагальну потребу поновлення розірваної тяглості традицій та дискурсу багаточинникового впливу мистецьких здобутків світової літератури на українську;

– по-друге, необхідністю нових досліджень у галузі мистецтва слова та спробою синтезу набутих літератури в цілості її ідейно-художнього розвою. Це зумовлено особливою увагою до здобутків вітчизняної культури, пошуками підґрунтя, що може дати підстави для подальшого моделювання українського мистецтва слова як невід’ємної частини культури планетарного масштабу;

– по-третє, заглибленням у надра літературного процесу, акцентуацією уваги на явищі „неокласики”, що мало в українській літературі самобутні риси з огляду на творчу ситуацію в Україні у перші десятиліття ХХ віку. У коло небагатьох студій з цього питання уведено лише традиційні імена („гроно п’ятірне”), хоча сам М. Зеров у листі до М. Черемшини зазначав, що „... з симпатичними елементами їх можна нарахувати чоловік 12 [58, с. 1051]”;

– по-четверте, розглядом складного і суперечливого мистецького процесу, який неможливо здійснити без дослідження та розв’язання багатопланових проблем літературного життя, що найліпше вирішується через з’ясування локальних питань, пов’язаних із творчістю письменників, зокрема з літературною діяльністю Миколи Зерова.

Нині назріла потреба дискурсу художньої природи „неокласичного” в творчості М. Зерова з погляду наявних у ній ключових термінів: класика, класицизм, неокласицизм, „неокласичне”.

До такого літературного напрямку, як неокласицизм, зверталось багато дослідників, зокрема В. Державин [39], С. Гординський [39], О. Астаф’єв [5], Ю. Шерех [12], С. Павличко [127] та ін. Творчі пошуки М. Зерова цікавили дослідників літератури впродовж усього ХХ століття (особливо за кордоном). Поверненню М. Зерова в українську літературу маємо завдячувати молодшому брату поета Михайлу Оресту [121], М. Рильському [137], [138], Г. Кочуру [83–86], [89], В. Брюховецькому [18], [19], С. Білоконю [13], [14], [15], С. Гречанюку [31], [33], [35], Д. Павличку [123], [125], М. Москаленку [114], М. Сулимі [153], В. Івашку [65] та ін.

ПІСЛЯМОВА

Актуалізація класичних надбань та класичної естетики в українській літературі 20-х років ХХ ст. – явище закономірне в контексті активних художніх пошуків цієї доби. Чільним представником такого естетичного та інтелектуального руху в Україні був М. Зеров. Висока освіченість, знання мов, заглибленість у культурну атмосферу минулого, орієнтація на класичні взірці визначили його творче спрямування. Саме з його ім'ям передусім пов'язують таке явище в українській літературі, як неокласика.

Формування неокласичної естетики М. Зерова зумовлене ґрунтовним вивченням насамперед вітчизняної літературної спадщини, у якій він вбачав витoki оновлення українського мистецтва слова. Його літературознавчі студії – то не тільки спроба збагнути історичний поступ літератури, закономірності і парадокси літературного процесу, а й продуктивна нагода і можливість сформулювати своє бачення подальшого магістрального розвитку літератури в нових соціально-культурних умовах. У вітчизняній класиці М. Зеров шукав насамперед підтвердження тим естетичним засадам, які вважав перспективними щодо українського письменства, відтак його інтерпретаційна стратегія і тактика полягала у виділенні відповідних естетичних категорій та образних моделей. Літературознавця і поета у літературних надбаннях України приваблювало те, що відповідало його уявленням про досконалість, довершеність художніх явищ, поетичного мислення. Розглядаючи твори українських письменників (І. Котляревський, Є. Гребінка, Г. Квітка-Основ'яненко, Т. Шевченко, М. Вовчок, Л. Глібов, І. Нечуй-Левицький, Панас Мирний, І. Карпенко-Карий, М. Коцюбинський, Леся Українка, В. Стефаник, І. Франко, П. Тичина, М. Рильський, В. Сосюра, В. Підмогильний, Г. Косинка, О. Олесь, М. Хвильовий та ін.), М. Зеров акцентував передусім на їх художності, на взаємозв'язку естетичного і раціонального у художньому образі, на „артистизмі” і вишуканості літературної форми, на

естетичних параметрах стилю, художньої деталі, образного змісту. Рух літературних форм він виводив з глибин естетичної свідомості українців, вказував на архетипи, що самотньо розгорталися в оригінальні образи впродовж усього літературного розвитку. Будучи прихильником оновлення літератури, М. Зеров засвідчував свою глибоку переконаність у неодмінному використанні класичних надбань, був противником необдуманих і примхливих новацій, не сприймав політизацію мистецтва, його провінційності. Характеризуючи літературних персонажів, він звертав увагу на чіткість, строгість, довершеність моделювання художніх типів, характерів, вловлював гармонію у вираженні думок та почуттів ліричного героя в поетичних творах минувшини.

Свої погляди на літературний процес М. Зеров виклав у цілому ряді наукових студій, а також в окремих статтях, написаних у контексті літературної дискусії 1925-1928 років. І там, і там учений і письменник відстоював неокласичні принципи літературного творення на вітчизняному ґрунті.

Водночас і в художній практиці М. Зеров виявив себе активним прихильником тих поглядів, які висловлював у літературознавчих студіях. Зокрема, це досить чітко і зримо проявилось у його зверненні до класичної форми сонета, яка знадобилася письменнику у реалізації прагнень продовжити як світові, так і вітчизняні літературні традиції, а також у намаганні протиставити апробовані класичні канони деструктивним експериментальним тенденціям 20-х років ХХ ст. Окрім того, сонет для М. Зерова був творчою необхідністю, оскільки митець бачив у цій формі вияв найвищої художньої майстерності, філігранний вид вияву авторської думки. Поету вдалося гармонійно поєднати у своєму сонеті інтелектуальну напругу та психологічну чуттєвість, філософське мислення та поліфонічність образного самовираження. Від сонетів баришівського періоду (1920-1921 рр.) до сонетів трагічних для М. Зерова 1934-1935 років склався шлях майстра канонічної форми. У цей час він

звертався до групи тем, що окреслюють шлях розвитку суспільної і художньої свідомості від античності і до сучасності. Увага поета зосереджується на проблемах історичної пам'яті, митця і мистецтва, зв'язку між минулим і сучасним, місця людини в природній циклічності тощо. Художня реалізація тем у М. Зерова неодмінно перегукується із найважливішими проблемами його суперечливої доби, має виразний індивідуальний почерк.

М. Зеров, працюючи над сонетами, дотримувався основних постулатів класики, спирався на вироблені віками традиції. У його сонетах домінує тяжіння до чіткості та ясності думки і вислову, він намагається спрямувати поетичну фантазію у русло логіки та послідовно вибудованої художньої структури. Сонети М. Зерова значною мірою є відображенням його мистецьких поглядів, відтак вся образна система його творів хоч і перебуває у сфері естетичних, культурницьких надбань минулих епох, а проте поривається і до нових художніх осмислень та одкровенень, по суті своїй є новаторською, неокласичною. Естетична природа образів у сонетяра передбачає діалектику думки і почуття; феномен поетичного вислову виражає як загальнолюдські, так і особистісні інтенції; резервуаром образності є полісемантика слова, його смисл і звучання; в образотворенні простежується „логіки залізна течія” і „класична пластика” образів.

Неабияке значення для М. Зерова мали формальні параметри сонета – „контур строгий”, особлива ритміка, ритмомелодика, римотворчість. Завдяки цьому досягалася цілісність сонета, його композиційна врівноваженість, смислова вагомість і глибина, довершена виражальність. Водночас М. Зеров демонструє творчий підхід до канонічної форми: дотримуючись формальних параметрів сонета, подаючи його як зразок єдності форми та змісту, поет часто вдається до „недодержаності і зриву”, що характеризує його як поміркованого новатора, модифікатора сонета. Свіжість та оригінальність авторського мислення спостерігається не лише в нових творчих ідеях, а й у певних трансформаціях

ритмічного малюнка сонета, у своєрідному використанні фонетичних, лексичних, синтаксичних засобів української мови, що сприяло утвердженню у вітчизняному сонетописанні нових рис.

Античні і давньоукраїнські мотиви у поезії М. Зерова також вказують на художню природу „неокласичного” в його творчості. Поет художньо переконливо інтерпретував, подавав у новому освітленні класичні надбання минулого, шукаючи в них і філософський, і художній сенс, важливий для сучасності. Творче осмислення давніх мотивів та образів сприяли М. Зерову в розширенні можливостей рідної літератури, популяризації античної та давньоукраїнської культури, позитивно впливали на художню творчість сучасників. У процесі творчого засвоєння світового словесного мистецтва письменник зумів поєднати кращі зразки античної культури з національною.

Естетичні погляди та поетична творчість М. Зерова – видатне явище в історії новітньої української літератури. Як лідер неокласиків він намагався повернути вітчизняне письменство до класичних витоків, прагнув оновити літературу завдяки осмисленню традицій, спрямувати її розвиток у руслі світового літературного і культурного руху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аврахов Т. „Там, між поживклих книг, найкращий мій клейнод” // Українська мова і література в школі. – 1990. – № 4. – С. 31–34.
2. Абуашвили А. За строкой лирики: (О художественном переводе) – М.: Сов. писатель, 1989. – 208 с.
3. Альманах перекладницької майстерні 2000-2001 / Упоряд.: М. Таблевич, Є. Гулевич. – Львів – Дрогобич: Коло, 2002. – 276 с.
4. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М. Зубрицької. – Львів.: Літопис, 1996. – 634 с.
5. Астаф'єв О. Стилї української еміграції: естетика тотожності // Українська мова та література. – 2000. – № 7. – С. 1–3.
6. Атом серця. Українська поезія першої половини ХХ ст. – К.: Веселка, 1993. – С. 144–150.
7. Бандура О.М. Теорія літератури. – К.: Радянська школа, 1969. – 286 с.
8. Бахтин М.М. Естетика словесного творчества. – 2-е изд. – М.: Искусство, 1986. – 445 с.
9. Безносик А. Закоханий в Елладу і поетів Риму // Україна молода. – 2002. – 5 листопада. – С. 11.
10. Бехер И. Философия сонета, или малое наставление по сонету // Бехер И. Любовь моя, поэзия. – М., 1965. – С. 436–462.
11. Білик Г. „Камена” Миколи Зерова: спроба наближення до смислів // Слово і час. – 1999. – № 8. – С. 82–85.
12. Білик Г. Юрій Шерех. Погляд на український неокласицизм // Слово і час. – 1998. – № 12. – С. 25–30.
13. Білокінь С. М. Зеров – доля і книги. – К., 1990. – 45 с.
14. Білокінь С. Закоханий у вроду слів: М. Зеров – доля і книги. – К.: Час, 1990. – 56 с.
15. Білокінь С. Микола Зеров // Письменники Радянської України: 20-30 роки: нариси творчості. – К.: Радянський письменник, 1989. – С. 35–64.

16. Білоус П. Основи літературознавства: курс лекцій. – Житомир, 1998. – 84с.
17. Білоус П. Літературознавчі терміни. Словниковий мінімум філолога-першокурсника. – Житомир, 1999. – С. 40.
18. Булаховська Ю. Декілька спогадів про Максима Рильського. // Слово і час. – 2006. – № 3. – С. 84 – 88.
19. Брюховецький В. Микола Зеров. Літературно-критичний нарис. – К.: Радянський письменник, 1990. – 308 с.
20. Будний В. Реабілітація класики // Слово і час. – 1999. – № 9. – С. 89–92.
21. Вєрвєс Г. Серед неокласиків // Максим Рильський в колі слов'янських поетів. – К.: Наукова думка, 1972. – С. 79–112.
22. Вєрвєс Г. Повторні традиції // Максим Рильський в колі слов'янських поетів. – К.: Наукова думка, 1972. – С. 170–205.
23. Волков И. Творческие методы и художественные системы. – М.: Искусство, 1989. – 250 с.
24. Гадамер Ганс-Георг. Герменевтика і поетика: Вибрані твори / Пер. з нім. – К.: Юніверс, 2001. – 288 с.
25. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури: Підручник / За наук. ред. Олександра Галича. – Київ: Либідь, 2001. – 488 с.
26. Гальчук О. Світ античності в рецепції Миколи Зєрова // Вісник КіСу, випуск 3. – К., 1999. – С. 29–41.
27. Гальчук О. Поетичне осмислення М. Зєровим світової культурної спадщини // Дивослово. – 1997. – № 8. – С. 5–7.
28. Гальчук О. „Енеїда” Вергілія очима Миколи Зєрова // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 1996. – № 8. – С. 13–19.
29. Гамзатов Р. Книга сонетов // Гамзатов Расул. Сонеты. Авторизованный перевод с аварского Наума Гребнева. – М., 1973. – С. 5–8.

30. Герасимов К. Диалектика канонів сонета // Гармония противоположностей. Аспекты теории и истории сонета. – Тбилиси, 1973. – С. 17–51.
31. Гречанюк С. До джерел / Про Миколу Зерова як літературознавця і критика // Українська мова і література в школі. – 1987. – № 10. – С. 8–16.
32. Гречанюк С. „Колосом стигне слово”. Штрихи до портрета П. Филиповича // Українська мова і література в школі. – 1988. – № 10. – С. 3–10.
33. Гречанюк С. На тлі ХХ століття. Літературно-критичні нариси. – К.: Рад. письменник, 1990. – 310 с.
34. Гречанюк С. Щоб давнє слово на чатах стало // П.П. Филипович. Літературно-критичні статті. – К.: Дніпро, 1991. – С. 3–16.
35. Гречанюк С. У „гроні п’ятірнім” – перший // Українська мова і література в школі. – 1988. – № 8. – С. 10–17.
36. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. – Львів, 1997. – 297 с.
37. Данилко П. Традиції і новаторство в українському сонеті // Історико-літературний журнал. – 1996. – № 2. – С. 35–38.
38. Денисов Я. Основи метрики у древніх греків і римлян. – М., 1988. – 214 с.
39. Державин В. Поезія Миколи Зерова і український класицизм // Українське слово: У трьох книгах. – К.: Рось, 1994. – Книга перша. – С. 522–541.
40. Державин В. Поезія Михайла Ореста і неокласицизм // Українське слово. У трьох книгах. – К.: Рось, 1994. – Книга друга. – С. 347–365.
41. Дмитрів Я. Сонетарій Миколи Зерова // Слово і час. – 1994. – № 7. – С. 47–53.
42. Добрянський А. Живі, грізні, величезні сонети // Український сонет. Антологія. – К.: Радянський письменник, 1976. – С. 3–20.

43. Домонтович В. Болотяна лукроза // Київські неокласики / Упоряд. Віра Агеєва. – К.: Факт, 2003. – С. 271–301.
44. Драй-Хмара-Ашер О. Переглядаючи батьків архів // Київські неокласики / Упоряд. Віра Агеєва. – К.: Факт, 2003. – С. 161–175.
45. Драй-Хмара М. Щоденник // Слово і час. – 1990. – №2. – С. 13–22.
46. Дяченко В. І майстер сонета. Дослідження: портрет жанру // Прапор. – 1984. – № 1. – С. 103–115.
47. Єфремов С. Загальні уваги до історії українського письменства // Українська мова і література в школі. – 1992. – № 7–8. – С. 11–14.
48. Єфремов С. Історія українського письменства. – К., 1995. – 632 с.
49. Жулинський М. Шлях із неволі, з небуття. „Щоденник” Михайла Драй-Хмари // Слово і час. – 1990. – № 1. – С. 36–44.
50. Жулинський М. Із забуття – в безсмертя (Сторінки незабутньої спадщини). – К.: Дніпро, 1990. – 447 с.
51. Западноевропейский сонет XIII – XVII веков. Поэтическая антология. – Л., 1988. – 496 с.
52. Зарубежная эстетика и теория литературы XIX – XX вв.: Трактаты, статьи, эссе. – М.: Изд-во Московского университета, 1987. – 511 с.
53. Зеров М. З неопублікованого. „Задовго до неокласики” // Дніпро. – 2001. – № 9–10. – С. 62–72.
54. Зеров М. Лист до Марка Черемшини від 21 березня 1926 р. // Вітчизна. – 1988. – № 3. – С. 159–161.
55. Зеров М. Нове українське письменство: Історичний нарис. – Мюнхен, 1960. – 310 с.
56. Зеров М. Твори: У 2 т. – Т. 1: Поезії. Переклади / Упоряд. Г.П. Кочур, Д.В. Павличко. – К.: Дніпро, 1990. – 843 с.
57. Зеров М. Твори: У 2 т. – Т. 2: Історико-літературні та літературознавчі праці / Упоряд. Г.П. Кочур, Д.В. Павличко. – К.: Дніпро, 1990. – 601 с.

58. Зеров М. Українське письменство / Упоряд. М. Сулима: Післям. М. Москаленка. – К.: Вид-во Соломії Павличко „Основи”, 2003. – 1302 с.
59. Зеров М. У справі віршованого перекладу. Нотатки // Всесвіт. – 1988. – № 8. – С. 128–136.
60. Зерова С. Жизнь, ограниченная в сонет // Радуга. – 1988. – № 1. – С. 102.
61. Зерова С. Спогади про Миколу Зерова // Київські неокласики / Упор. Віра Агеєва. – К.: Факт, 2003. – С. 83–130.
62. З листування М.К. Зерова // Рад. літературознавство. – 1988. – № 4. – С. 39–45.
63. З порога смерті: Письменники України – жертви сталінських репресій / Автор. кол.: Бойко Л.С. та ін. – К.: Рад. письменник, 1991. – Вип. 1 / Упорядн. О.Г. Мусієнко. – 494 с.
64. Зубрицька М. Микола Зеров: проблема діалогу з читачем // Слово і час. – 1991. – № 9. – С. 54–58.
65. Івашко В. Микола Зеров і літературна дискусія (1925–1928) // 20-і роки: літературні дискусії, полеміки. – К.: Дніпро, 1991. – С. 69–89.
66. Ільєнко І.О. У жорнах репресій: оповіді про українських письменників / за архівами ДПУ – НКВС /. – К.: Веселка, 1995. – С. 126 – 170.
67. Ільницький М. Від „Молодої Музи” до „Празької школи”. – Львів, 1995. – 318 с.
68. Історія української літератури ХХ століття. У двох книгах. – К.: Либідь, 1994. – Книга перша. – С. 308–320.
69. Історія української літератури ХХ ст.: У 2 кн. – Кн. 1: Перша половина ХХ ст. Підручник / За ред. В.Г. Дончика. – К.: Либідь, 1998. – С. 157–163.
70. Качуровський І. Строфіка. – Київ: Либідь, 1994. – 270 с.
71. Качуровський І. Український парнасимзм // Визвольний шлях. – 1983. – Кн. 4. – С. 472–484.

72. Квятковський А. Поэтический словарь. – Москва: Совет. энциклопедия, 1966. – С. 275–277.
73. Київські неокласики / Упор. Віра Агеєва. – К.: Факт, 2003. – 352 с.
74. Клен Ю. Спогади про неокласиків // Київські неокласики / Упорядн. Віра Агеєва. – К.: Факт, 2003. – С. 7–65.
75. Клен Юрій. Спогади про неокласиків // Україна. – 1990. – № 22. – С. 63–65.
76. Клещикова В. М. Зеров: „підводна” архітектоніка літературознавчого дослідження // Слово і час. – 1988. – № 11. – С. 69–72.
77. Ковалів Ю. Українська поезія першої половини ХХ ст. // Українська мова та література. – 2000. – число 12. – 40 с.
78. Кононенко П. Українська література: Проблеми розвитку. – К., 1994. – 299 с.
79. Коптілов В. Першотвір і переклад. Роздуми і спостереження. – К.: Дніпро, 1972. – 215 с.
80. Корогодський Р. Уроки Зерових: вчора, сьогодні, завтра // Кур'єр Крив басу. – 2003 (січень). – № 158. – С. 147–148.
81. Костюк Г. М. Зеров, П. Филипович, М. Драй-Хмара // Київські неокласики / Упорядн. Віра Агеєва. – К.: Факт, 2003. – С. 195–237.
82. Костенко Н. Українське віршування ХХ століття. – К.: Либідь, 1993. – 232 с.
83. Кочур Г.М. Зеров під час навчання в гімназії // Літературна Україна. – 1987. – 13 серпня.
84. Кочур Г. Про одне літературне відкриття // Літературна Україна. – 1988. – 29 вересня.
85. Кочур Г. Про переклади М. Зерова // Всесвіт. – 1963. – № 10. – С. 103–104.
86. Кочур Г. Зеров і Словацький // Всесвіт. – 1988. – № 8. – С. 126–128.
87. Кочур Г. Зеров і польська література // Український календар. – 1966. – Варшава, 1965.

88. Кошелівець І. Груповий портрет з Юрієм Кленом // Літературна Україна. – 1993. – № 10. – 11 березня.
89. Кошелівець І. Нариси з теорії літератури: Випуск перший. Вірш. – Мюнхен, 1954. – 130 с.
90. Краткая литературная энциклопедия / За ред. Суркова А.А. – М., 1972. – С. 67.
91. Крижанівський С. Чи був у неокласиків літературний маніфест? // Вітчизна. – 1988. – № 2. – С. 163–168.
92. Кудряшова М. Образ України в творчості неокласиків // Дивослово. – 1998. – № 4. – С. 6–8.
93. Кузнецов Б. Идеи и образы Возрождения. – М.: Наука, 1979. – 280 с.
94. Кузьма Ю. Римські поети епохи Августа в перекладах М. Зерова // Іноземна філологія. – Випуск 20. Питання класичної філології. – № 8. – Львів, 1970. – С. 74–83.
95. Куцевол О. Шлях до джерел // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2001. – № 1. – С. 68–82.
96. Куценко Л. Гуляйполе Миколи Зерова // Українська мова і література в школі. – 1991. – № 12. – С. 64–68.
97. Лавріненко Ю. Микола Зеров // Українське слово: У трьох книгах. – К.: Рось, 1994. – Книга перша. – С. 513–515.
98. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці: Золоті литаври, 2001. – 636 с.
99. Лімборський І. Художнє мислення на зламі літературних епох / Українська література XVIII ст. між пізнім бароко і раннім просвітницьким класицизмом // Українська література в загальноосвітній школі. – 2003. – № 5. – С. 27–33.
100. Літературознавчий словник – довідник „NOTA BENE” / Р.Т. Гром’як, Ю.І. Ковалів та ін. – К.: В Ц „Академія”, 1997. – 650 с.
101. Листи Миколи Хвильового до Миколи Зерова // Радянське літературознавство. – 1989. – № 7. – С. 3–15.

102. Лосев А. Эстетика Возрождения. – М.: Мысль, 1982. – 633 с.
103. Лучук О. Переклади Миколи Зерова з англійської // Слово і час. – 1990. – № 10. – С. 89–91.
104. Макаров А. Світло українського бароко. – К.: Мистецтво, 1994. – 288 с.
105. Маланюк Є. Книга спостережень. – К.: Атіка, 1995. – 236 с.
106. Маслюк В. Латиномовні поетики і риторики XVII – першої пол. XVIII ст. та їх роль у розвитку теорії літератури на Україні. – К.: Наук. думка, 1983. – 320 с.
107. Мельник В. „Дуже вам вдячний щиро і товариськи.” Листи Валер’яна Підмогильного до Миколи Зерова // Слово і час. – 1991. – № 2. – С. 20–27.
108. Мисик В. Спогад про Зерова // Літературна Україна. – 1987. – 7 липня.
109. Мишанич О. Кризь віки: літературно-критичні та історіографічні статті й дослідження. – К.: Обереги, 1996. – 359 с.
110. Мишанич О. Повернення. – 2-е вид. – К.: АТ „Обереги”, 1997. – 336 с.
111. Мовчан П. Пластика і контури поезії М. Зерова // Літературна Україна. – 1967. – 7 серпня.
112. Мороз О. Етюди про сонет. – К.: Дніпро, 1973. – 112 с.
113. Морозов М. Послесловие // Сонеты Шекспира в переводах С. Маршака. – М.: Художественная литература, 1964. – С. 177–200.
114. Москаленко М. Микола Зеров: доля і доробок // Зеров М. Українське письменство, 2002. – С. 1235–1272.
115. Наєнко М. Українське літературознавство: школи, напрями, тенденції. – К.: Академія, 1997. – 320 с.
116. Наливайко Д. Искусство: направления, течения, стили. – К.: Мистецтво, 1981. – 288 с.
117. Наливайко Д. Спільність і своєрідність: Українська література в контексті європейського літературного процесу. – К.: Дніпро, 1988. – 395 с.

118. Неврлий М. З глибин сузірних, із „п’ятірного грона”. Освальд Бургардт – Юрій Клен // Україна. – 1988. – № 16. – С. 9–11.
119. Новиченко Л. Поетичний світ М. Рильського. – К., 1980. – С. 101–106.
120. Оглоблин О. Спогади про Миколу Зерова й Павла Филиповича // Київські неокласики. – К., 2003. – С. 237–252.
121. Орест М. Держава слова: Вірші та переклади / Упорядн. та авт. передмова С. Павличко. – К.: Основи, 1995. – 526 с.
122. Островершенко Ю. Два аспекти у сонетописанні // Історико-літературний журнал. – 1996. – № 2. – С. 39–43.
123. Павличко Д. Безсмертний майстер // Зеров М. Твори: У 2-х т. – Т. 1. – К.: Дніпро, 1990. – С. 3–20.
124. Павличко Д. Остання зустріч з Максимом Рильським // Літературна Україна. – 1987. – № 51. – 17 грудня.
125. Павличко Д. Гармонія любові // Світовий сонет. Антологія. – К.: Дніпро, 1983. – С. 5–8.
126. Павличко Д. Над глибинами: Літературно-критичні статті і виступи. – К.: Радянський письменник, 1983. – 424 с.
127. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. – К.: Либідь, 1999. – 447 с.
128. Павлюк М. Під соснами Сандормоха // Літературна Україна. – 2002. – 7 листопада.
129. Петров В. Спогади про Миколу Зерова // Українська мова і література в школі. – 1990. – № 4. – С. 27–31.
130. Петров В. Неокласики // Київські неокласики. – К.: Факт, 2003. – С. 65–82.
131. Плавскін З. Четырнадцать магических строк // Западноевропейский сонет XIII – XVII веков. – Л., 1988. – С. 3–28.

132. Покальчук Ю. Постмодерністський роман у французькій літературі, або неокласицизм творчості Фредерика Тростана // Всесвіт. – 1995. – № 7. – С. 159–162.
133. Поліщук В. Степан Бен і „неокласик” // Слово і час. – 1990. – № 10. – С. 52–55.
134. Полонська-Василенко Н. Київ часів М. Зерова та П. Филиповича // Київські неокласики / Упорядн. Віра Агеєва. – К., 2003. – С. 175–194.
135. Поспелов Г. Проблемы литературного стиля. – М., 1970. – 330 с.
136. Привалова С. Усний журнал „П’ятеро з парнасу” // Українська література в загальноосвітній школі. – 2003. – № 1. – С. 24–29.
137. Рильський Б. Болюче свідчення // Культура і життя. – 1990. – 18 березня.
138. Рильський М. Микола Зеров – поет і перекладач // Микола Зеров. Твори: У 2 т. – К.: Дніпро, 1990. – Т. 1. – С. 3–13.
139. Рильський М. Вибране. – К.: Рад. письм., 1985. – 233 с.
140. Русский и западноевропейский классицизм: Проза / А.С. Курилов, А.А. Смирнов, М.И. Сазонова и др. – М.: Наука, 1982. – 291 с.
141. Рюс Жаклін. Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки /Пер. з фр. В. Шовкун. – К.: Основи, 1998. – 669 с.
142. Насенко В. Українська модерна поезія 20-х років ХХ століття: ренесансні параметри: Навчальний посібник. – Одеса: Астропринт, 2004. – 256 с.
143. Сверстюк Є. Спогади про Зерових // Кур’єр Кривбасу. – 2003. – № 158 (січень). – С. 148–149.
144. Сверстюк Є. Родинне вогнище Зерових // Кур’єр Кривбасу. – 2003. – № 158 (січень). – С. 149–173.
145. Світовий сонет. Антологія. Переклад, передмова, довідки про авторів та примітки Д. Павличка. – К.: Дніпро. – 470 с.

146. Сковорода Г. Вірші, пісні, байки, діалоги, трактати, притчі, прозові переклади, листи. – К.: Наукова думка, 1983. – С. 542.
147. Скуратівський В. „Неокласики” – далекі і близькі // Культура і життя. – 1988. – 14 лютого.
148. Славутич Яр. Меч і перо. Вибрані дослідження, статті та огляди. – К.: Дніпро, 1992. – 413 с.
149. Славутич Яр. Розстріляна муза: Мартиролог. Нариси про поетів / Вступ ст. К.П. Волинського. – К.: Либідь, 1992. – 184 с.
150. Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. – Львів: Літопис, 1996. – 634 с.
151. Современное зарубежное литературоведение (страны Западной Европы и США): концепции, школы, термины: Энциклопедический справочник. – М.: Интрада – ИНИОН, 1996. – 317 с.
152. Солодько П. Ремінісценції з грецької та латини в оригінальній поезії Миколи Зерова // Дивослово. – 1994. – № 12. – С. 9–11.
153. Сулима М. «Ще не всі однакові». Дещо про літературний побут 1920 років // Наука і культура. Україна: Щорічник. – К.: Знання, 1989. – Вип. 23. – С. 429–434.
154. Таран Л. Нотатки про сучасний український сонет // Високе покликання. – К.: Радянський письменник, 1978. – С. 211–223.
155. Таран Л. Сонет неокласиків Миколи Зерова і Максима Рильського // Дивослово. – 1994. – № 1. – С. 9–12.
156. Таран Л. „Цвіте прозорий вертоград” // Слово і час. – 1994. – № 9–10 – С. 52–58.
157. Тарасенко Н. Деякі питання поетики. – К.: Радянська школа, 1959. – 196 с.
158. Темченко Л. Український класицизм 20-х рр. ХХ ст.: генезис, естетика, поетика // Літературознавство: (Матеріали ІУ конгресу Міжнародної асоціації

- україністів) / Упоряд. і відп. ред. О. Мишанич. – К.: Обереги, 2000. – Кн. 2. – 520 с.
159. Ген Борис. Чим я завдячую Зерову // Літературна Україна. – 1987. – 18 червня.
160. Тисячоліття: поетичний переклад України – Русі / Упоряд. та автор передм. М. Москаленко. – К.: Дніпро, 1995. – 693 с.
161. Ткаченко А. Мистецтво слова: Вступ до літературознавства. – К.: Правда Ярославичів, 1998. – 448 с.
162. Токмань Г. Методи літературознавчого аналізу в школі // Дивослово. – 1999. – № 6. – С. 28–30.
163. Толстов В.О. З листування М. Зерова // Радянське літературознавство. – 1988. – № 1. – С. 48–68.
164. Гопер Т. Перевод в системі сравнительного літературознавства. – М., 2000. – 364 с.
165. Українське літературне бароко: Зб. наук. праць. – К.: Наукова думка, 1987. – 302 с.
166. Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст.: У трьох книгах. – К.: Рось, 1994. – Книга перша. – С. 513–541.
167. Український сонет. Антологія. Упорядкування текстів, вступна стаття та примітки А. М. Добрянського. – К.: Рад. письменник, 1976. – 231 с.
168. Ушкалов Л. Григорій Сковорода і антична культура. – Харків, 1997. – 180 с.
169. Филипович О. Златопільські роки в житті М. К. Зерова // Київські неокласики / Упор. Віра Агеєва. – К., 2003. – С. 131–137.
170. Филипович П. Літературно-критичні статті / Упоряд., авт. передмови і приміт. С.С. Гречанюк. – К.: Дніпро, 1991. – 270 с.
171. Харчук Р. Маловідома рецензія Миколи Зерова // Українська мова і література в школі. – 1990. – № 7. – С. 78–80.

172. Хвильовий М. Лист до М. Зерова від 6 грудня 1925 р. // Радянське літературознавство. – 1989. – № 3. – С. 19–21.
173. Хропко П. Український неокласицизм: орієнтація на тисячолітній розвиток європейської культури // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2000. – № 3. – С. 37–46.
174. Шаповал М. Класицистична поетика: аспекти й шляхи розвитку // Слово і час. – 2000. – № 5. – С. 60–62.
175. Шарварок О. Кризь попіл літ. Студії імені Миколи Зерова – 50 // Літературна Україна. – 2002. – 31 жовтня.
176. Шевченко Т. Повне зібр. творів: У 6 т. – К., 1964. – Т. 6. – 642 с.
177. Шинкарук В. Літературна Житомирщина: Бібліографічний довідник. – Житомир, 1993. – 112 с.
178. Шудря М. Зацвіте надії тло зелене / Дніпро. – 2001. – № 9–10. – С. 59–62.

Башманівський Валерій Іванович

МИКОЛА ЗЕРОВ – НЕОКЛАСИК

Художнє оформлення обкладинки
Анфіси Горбань
(використано екслібрис Л. Хижинського)

Надруковано з авторського оригінал-макету.
Підписано до друку __. __. __. Формат _____. Ум. друк. акр. __
Обл. вид. акр. ____. Друк _____.
Гарнітура Times New Roman. Зам. 237. Наклад ____
Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка ЖТ №__ від
____. __. __ Р.
м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40
електронна пошта (E-mail): zu@zu.edu.ua